

УДК 711.05

Ю. М. Старжинський*аспірант кафедри ДАС**Київського національного університету**будівництва та архітектури*

ПОНЯТТЯ ПІШОХІДНОГО ПРОСТОРУ В СУЧАСНОМУ МІСТОБУДУВАННІ

Анотація: в статті робиться спроба сформулювати визначення пішохідного простору, визначити фактори архітектурно – планувальної організації пішохідних просторів на основі аналізу вітчизняного та закордонного досвіду містобудівного проектування та праць дослідників - урбаністів, що займались подібними питаннями.

Ключові слова: пішохідний простір, фактори організації пішохідного простору.

Постановка проблеми. Сьогодні в нормативних документах і методичних посібниках відсутні чіткі вимоги щодо забезпечення нормальних умов функціонування пішохідних просторів в умовах експлуатації. Відсутнє термінологічне визначення пішохідного простору, його класифікацій та техніко–економічних показників. Спостерігається ситуація міського дискомфорту. Сучасний стан пішохідних просторів свідчить, що в сучасній містобудівній політиці не все функціонує належним чином. Відбувається формування пішохідного простору та архітектурного образу житлових районів у безпосередньому взаємозв'язку з суспільно – економічними змінами, зумовленими культурними тенденціями другої половини ХХ ст.

Аналіз досліджень і публікацій. Еволюцію форм простору сучасного міста відповідно до змін напрямів розвитку міської культури, урбаністичних концепцій, методів урбаністичного планування і проектування висвітлено Посацьким Б.С. [1]. Розкрито залежності загальнокультурних і урбаністичних процесів та їх безпосередній вплив на формування архітектурного образу сучасного міста. Матеріал з історії розвитку міст, формування містобудівних концепцій ХХ ст., принципи та правила розпланування території сучасного міста, основні положення містобудівного проектування міського простору викладено Дідик В.В., Павлів А.П. [2]. Дослідження процесів розвитку міського простору у працях Проніна Є.С. [3], Смоляр І.М. [4], Іконнікова А.В. [5,6,7] дає змогу виділити найістотніші просторові детермінанти, що окреслюють основні напрямки просторових вирішень. Формуванню структури просторового

розвитку міст присвяченні роботи Гаврилової А.А., [8,9] Алабян Л.Н. [9], Високовського А.А., Привалова І.Т. [10]. Планувальні особливості пішохідних зон в містах розкрили Піскаленко Б.Ю. [11], Пронін Е.С. [12], Ставничий Ю.А., Бойченко А.А. [13]

Мета роботи – сформулювати поняття пішохідного простору на основі сучасних тенденцій містобудівного проектування, вітчизняного та закордонного досвіду. Виділити ряд ключових факторів організації пішохідного простору в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уявлення про те, яким має бути ідеальний пішохідний простір сьогодні знівельовані простою неспроможністю його зрозуміти. Прагнучи модернізації та вдосконалення умов життєдіяльності, покращуючи вже існуючий та створюючи новий простір для життя необхідно чітко розуміти проблему та можливі її наслідки, щоб в майбутньому уникнути того, що ми зараз спостерігаємо на наших вулицях: повну протилежність ідеального міського середовища. Місто є онтологічною ідеєю зібрання людей в єдине ціле, уособленням організованого простору для спільного існування, відтак людині під силу розставити пріоритети по ієрархії важливості, в іншому випадку людські винаходи заберуть в людини її простір.

Найбільш детально питаннями організації пішохідних просторів займався Ромм А.П. [14], визначаючи відмінність стихійних від продуманих пішохідних просторів, заклавши в основу час переміщення пішоходів і розміри пішохідних шляхів, створивши концептуальні моделі поведінки руху пішоходів, але не розкривши детально термінології пішохідного простору, для глибшого розуміння проблеми.

Богацький Г.Ф. [15] займався проблемами міських вулиць, піднімаючи питання пішохідних вулиць, але лише поверхнево розглянув їх в контексті пішохідного простору. В Богацького Г.Ф. вони виступають лише, як складові міського середовища, без детального аналізу, хоча автор аналізує варіанти благоустрою міських вулиць, в тому числі і пішохідних, їх освітлення та озеленення, розроблює ряд методичних рекомендацій з проектування міських вулиць та міського руху.

Пішохідний простір є стратегічним елементом системи міського простору, він об'єднує усе місто в єдиний живий організм. Це індивідуальний «приватний» простір кожного жителя міста. Він змінює своє обличчя та свою природу в міру історичної трансформації людської діяльності та є вільною зоною, де кожен житель міста може знаходитись і будувати свій власний світ.

Малишенко О.А. оперує поняттями пішохідна зона та пішохідний простір, але не пояснює їх, детально описує лише формування та організацію пішохідної зони [16]. Розглядає організацію пішоходів та автомобілів в різних рівнях, мотивуючи свої рішення неможливістю розширення вулиць, неможливістю організації або відсутністю стоянок, наявністю перехресть, які потребують розмежування потоків згідно ярусів, а саме: створення тунелів для транзитного і міського руху, створення естакад та окремого виділення пішохідного рівня.

Дуже важко створити досконалу модель покращення вже існуючого міського середовища, розуміючи те, що місто саме диктує закони життя, задаючи тим самим певний темп та напрямок можливого подальшого розвитку. Оскільки кожне місто є унікальним і має індивідуальний архітектурний характер, то це унеможливує існування однієї загальної організованої «моделі вдосконалення існуючого простору» для усіх без винятку міст. Виникає необхідність поступеневого вирішення даної проблеми, починаючи від окремих елементів міста (просторів окремих житлових мікрорайонів) і закінчуючи всім містом в цілому. Потрібно якимось чином замінити застарілий елемент, тим самим не розламавши цілісності усього механізму. Для цього і необхідне розуміння поняття «пішохідний простір».

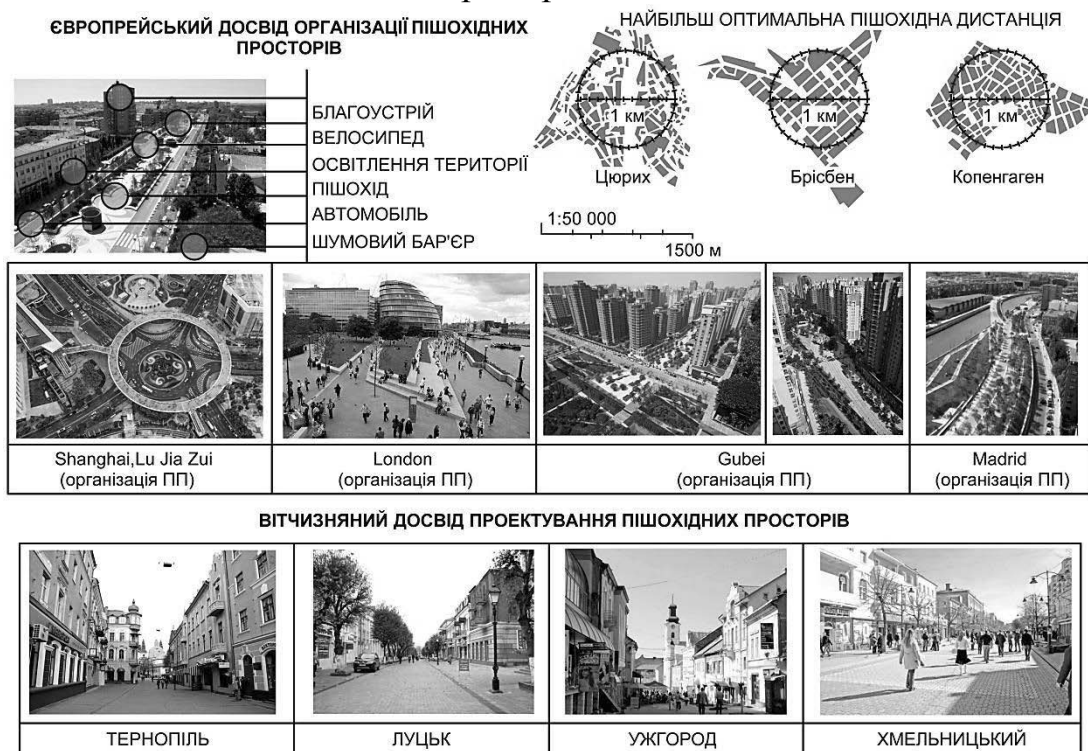

Рис.1 Європейський та вітчизняний досвід організації пішохідних просторів.

Мисюкас А.А. [17] виділив закономірності формування пішохідних потоків в контексті вітчизняного та закордонного досвіду проектування благоустрою пішохідних шляхів, розглянувши пішохідний простір і пішохідну зону, як тотожні поняття, хоча обидва визначення різні за своїм розумінням. В свою чергу недосконалість цих визначень дає підстави нам для подальшої роботи над цими питаннями і робить наше дослідження актуальним і важливим для містобудівної науки.

Важливою є роль пішохідних вулиць у генезі загальної міської культури і дизайну ХХ століття. Белов М.І. визначив основні передумови виникнення цієї форми організації міського простору. Він визначив основні принципи організації предметно-просторового середовища (дизайну) пішохідних вулиць, на основі ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розкрив особливості дизайну пішохідних вулиць у його взаємодії з архітектурою, скульптурою і монументально-декоративним мистецтвом. Такий аналіз допомагає нам створити персональне уявлення, яким має бути міський пішохідний простір.

Рис.2 Існуючий стан пішохідних просторів житлових районів міст України (на прикладі м. Рівне)

Пішохідний простір – це природне або штучно сформоване життєве середовище, відповідним чином сплановане та уніфіковане, регламентоване функціонально та естетично, організація якого визначається соціальними вимогами і призначена для забезпечення зовнішніх зв'язків, а саме: вільного пересування населення з метою користування місцями праці, навчання, об'єктами обслуговування і відпочинку. Він організовується засобами будівельного мистецтва, залежить від щільності і концентрації архітектурних об'єктів (матеріальних структур) і визначається прив'язаністю до ландшафту, формує мережу пішохідних шляхів-маршрутів (житлові вулиці, бульвари, алеї, площі, підземні та наземні естакади та тунелі тощо).

В ході аналізу українських пішохідних просторів були виявлені фактори їх архітектурно – планувальної організації та їх зв'язок з оточуючим середовищем: *соціально – економічний, функціонально – планувальний, композиційно – естетичний, фізичний, природно – кліматичний, інформаційно – естетичний.* (Рис.3) Кожен з цих факторів по-своєму впливає на організацію

міського середовища. Основними функціями пішохідного простору є: *орієнтація, комунікація, рекреація*.

Розуміючи всю важливість даного питання, ми ставимо перед собою чітке завдання – змінити просторове відношення архітектурних об'єктів до навколишнього середовища, задавши пішохідним просторам нових умов сприйняття. Намагаючись закласти в концептуальну теоретичну модель стратегію подальшого розвитку з створенням повноцінного і різноманітного середовища, ми зможемо отримати середовище найвищого ґатунку, яке б задовольнило найвибагливішого споживача.

Рис.3 Фактори архітектурно – планувальної організації пішохідних просторів.

Прикладом такого підходу може слугувати робота провідної архітектурної компанії Gehl Architect, яка займається розробкою інноваційних містобудівних проектів покращення міського середовища, виділяючи три групи факторів зручності міського пішохідного простору: *безпека і захист* (захист від автомобілів та несприятливих погодних умов, безпека від злочину), *комфорт* (зручність ходити, зручність стояти, візуальне сприйняття, місце відпочинку, можливість спілкуватись, можливість гратись та розважатись) та *задоволення* (масштаб, погода, позитивне сприйняття місця). Кожен з цих факторів тісно пов'язаний з переліком питань на які необхідно дати відповідь, задля усвідомлення стану проблеми.

Рис.4 Організація пішохідних просторів. Проекти архітектурної компанії Gehl Architects.

Правильна організація пішохідної мережі залежить від врахування частоти і характеру пішохідного потоку, від принципу розміщення в системі міської забудови та правильного розуміння пішохідного простору. Покращення усього й відразу, призводить до неконтрольованості дій в містобудівній сфері. Людина була і залишається якірним елементом природи, постійно підтримуючи контакт з нею, відтак забезпечення відповідного рівня життєдіяльності є ключовим завданням кожного, без винятку, міста.

Висновок: В роботі викладенні результати наукового дослідження з питань організації пішохідних просторів, сформульовано узагальнююче поняття пішохідного простору та визначені фактори його архітектурно – планувальної організації.

Література

1. Посацький Б.С. Простір міста і міська культура (на зламі ХХ – ХХІ ст.): Монографія. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2007;
2. Дідик В.В., Павлів А.П. Планування міст: Підручник. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006;
3. Пронін Е.С. Формирование городских центров. М., Стройиздат, 1983;

4. Смоляр И.М. Московский мегаполис: проблема развития. // Архитектура и строительство Москвы, 1996, № 6, с.27-31. Формирование московского мегаполиса, количественные показатели, соц.условия, концепция развития;
5. Иконников А.В. Город – реконструкция как формула бытия. // Арх. вестник, 1997. №1.
6. Иконников А.В. Улица для пешеходов. // Декоративное искусство, 1984, №9.
7. Иконников А.В. Функция, форма, образ в архитектуре. М., Стройиздат, 1986;
8. Гаврилина А.А. Особенности пространственного проектирования многофункциональных комплексов массового строительства. М., 1981;
9. Гаврилина А.А., Алабян Л.Н. Многофункциональный общественный центр в жилой застройке. // Жил. строительство. 1982, №11;
10. Высоковский А.А., Привалов И.Т. Формирование комплексов общественных центров. М., 1982;
11. Пискаленко Б.Ю. Пешеходные зоны в центрах городов ГДР. // Строительство и архитектура, 1984, №7;
12. Пронин Е.С. Планировочные особенности пешеходных зон в городах ФРГ. М., 1987. (экспресс информация МГЦНТИ, вып. 4/1);
13. Ставничий Ю.А., Бойченко А.А. Организация пешеходного движения в городах. // Жилищное строительство, 1981, №5;
14. Ромм А.П. Методика проектирования оптимальных сетей пешеходных коммуникаций. Дисерт. на соискание у.с. канд. техн. наук., 1971;
15. Богацкий Г.Ф. Городские улицы и городское движение. - Киев: Будівельник, 1967 - 304 с.;
16. Малышенко О.А. Формирование пешеходной зоны в архитектурно – планировочной структуре города: Дис. канд. архит. – К., 1972;
17. Мисюкас А.А. Исследования вопросов благоустройства и конструкций пешеходных путей в городах (на опыте городов Литовской ССР): Дис. канд. техн. наук. – Вильнюс, 1971;

Аннотация

В статье делается попытка сформулировать определение пешеходного пространства, определить факторы их архитектурно - планировочной организации на основе анализа отечественного и зарубежного опыта проектирования пешеходных пространств и работ исследователей - урбанистов, которые занимались подобными вопросами.

Ключевые слова: пешеходное пространство, факторы организации пешеходного пространства.

Annotation

This article attempts to formulate a definition of pedestrian space, identify the factors of architectural - planning organization based on the analysis of domestic and international experience in the design of pedestrian spaces and the work of researchers urbanists, who were engaged in such matters. Keywords: pedestrian space, factors of the pedestrian space organization.